

آینده آب و غذا در جهان تا سال ۲۰۲۵

عبور از بحران

:

:

:

:

:

:

آب مایعی حیاتی برای کشاورزی و مصارف خانگی است و در صنعت گردشگری و فعالیتهای فرهنگی هم نهادهای ضروری به شمار می آید. این ماده حیاتی نقش مهمی در حفظ زیست بوم جهان دارد اما در معرض تهدید است به طوری که هر روز در کشورها و مناطق مختلف کمیابتر می شود و دولت‌ها و جامعه بین الملل را با چالشهای جدی روبه رو می کند. در کنار این چالشها، مسائلی چون افزایش هزینه های توسعه منابع جدید آب، تخریب خاک در اراضی، کاهش سفره های آب زیرزمینی، آلودگی منابع، تخریب زیست بوم های آبی و بهره برداری بی رویه از منابع موجود روز به روز تشدید می شوند. این در حالی است که در زمان حاضر همبستگی بین امنیت غذایی با امنیت آب به اثبات رسیده است. در دهه های آینده کشاورزان باید برای تأمین غذای میلیون ها انسانی که به جمعیت جهان اضافه می شوند، مقدار بیشتری محصول تولید کنند، در صورتی که برای تحقق این مهم

تقریباً هیچ منبع آب جدیدی که از لحاظ اقتصادی مقرون به صرفه باشد، در دسترس نخواهد بود. از سوی دیگر مصارف خانگی، صنعتی و زیستمحیطی کمبود منابع آب کشاورزی را دوچندان خواهد کرد.

افزایش کمبود آب آبیاری نه تنها موجب محدودتر شدن گسترش سطح زیرکشت محصولات می‌شود، بلکه کندشدن روند رشد عملکرد محصولات، بویژه غلات را در کشورهای در حال توسعه نیز به دنبال دارد، به گونه‌ای که تنش آبی تا سال ۲۰۲۵ باعث کاهش عملکرد غلات به میزان ۰/۶۸ تن در هکتار (برابر ۱۳۰ میلیون تن در سال) می‌شود.

این کتاب براساس طرح مشترکی از سوی مؤسسه بین‌المللی پژوهش در سیاستهای غذایی (IFPRI) و مؤسسه بین‌المللی مدیریت آب (IWMI) به چاپ رسیده است. مؤسسه IFPRI مدل Impact-Water را ایجاد کرده و مؤسسه IWMI نیز مدل PODIUM را طراحی نموده است که اولی در کتاب حاضر برای بررسی مسائل سیاستگذاری و سرمایه‌گذاری در زمینه غذا به کار گرفته شده و دومی ابزار مفیدی برای پاسخگویی به پرسشهای مهم مرتبط با آب و غذا به شمار می‌آید.

نویسندگان کتاب حاضر با تحلیل سناریوهای مختلف در زمینه سیاستگذاریها و سرمایه‌گذاریها نشان داده‌اند که امنیت غذایی در جهان آینده چگونه از تصمیمها و رفتارهای سیاستگذاران و بهره‌برداران تأثیر می‌پذیرد. این کتاب به خوبی نشان می‌دهد که آینده‌ای توأم با امنیت غذایی و دوری از آینده‌ای آکنده از گرسنگی و فقر را همین تصمیمگیرها و رفتارها رقم خواهد زد.

کشاورزی و سازمان جهانی تجارت

جلد ۱: توافقات دور دوحه

:

:

:

:

:

تأسیس سازمان جهانی تجارت در ژانویه ۱۹۹۵ عصر جدیدی را در نظام تجارت جهانی و قوانین حاکم بر آن رقم زد. مروری بر مهمترین اصول واهداف این سازمان به خوبی نشاندهنده جهتگیری وعزم کشورها در برقراری یک الگوی تجاری منصفانه و به دور از مداخلات و انحرافات است که پیش از آن در نتیجه سیاستهای کشورهای مختلف ایجاد شده بود. اما آنچه موجب توجه بیشتر کشورها به عضویت در سازمان جهانی تجارت گردید و شاید مسئله الحاق را به عنوان یک ضرورت مطرح کرد، گسترش دامنه موضوعات و بخشهای تحت پوشش مقررات در کنار مواردی همچون ابداع نظام حل و فصل منازعات تجاری بوده است. به دیگر سخن، بخش کشاورزی عملاً در مذاکرات دور اروگوئه (که خود منجر به تشکیل سازمان جهانی تجارت نیز گردید) به طور مشخص و به عنوان یک موضوع مذاکراتی مورد علاقه کشورها مطرح شد و در این دور قوانین ویژه ای نیز جهت سامان بخشی به نظام تجارت جهانی محصولات این بخش وضع گردید. مجموعه تحولات اشاره شده منجر به ارتقای نقش و جایگاه سازمان جهانی تجارت در روابط تجارت بین الملل گردید به طوری که هم اکنون ۱۴۸ کشور عضو این سازمان بالغ بر ۹۷ درصد از تجارت جهانی را در اختیار خود دارند.

جمهوری اسلامی ایران نیز با درک اهمیت موضوع و بی درنگ پس از تشکیل سازمان جهانی تجارت، درخواست عضویت خود را رسماً در سال ۱۳۷۵ به دبیرخانه سازمان ارائه نمود، هر چند به

دلیل وجود برخی موانع سیاسی، این درخواست عملاً در سال ۱۳۸۴ مورد تأیید قرار گرفت. بنابراین می توان گفت فرایند الحاق ایران، که شاید سالها به طول بیانجامد، از این سال آغاز گردید.

مؤسسه پژوهشهای برنامه ریزی و اقتصاد کشاورزی، به عنوان یکی از مهمترین دستگاههای پیگیری کننده مسائل سازمان جهانی تجارت در بخش کشاورزی، به واسطه تشخیص ضرورت و اهمیت موضوع، مجموعه اقداماتی را از ابتدای دهه ۱۳۷۰ در جهت آشنایی هر چه بیشتر فعالان و سیاستگذاران بخش کشاورزی با این سازمان و قوانین و مقررات آن به مرحله اجرا در آورده است که از آن جمله می توان به برگزاری سمینارهای متعدد، دوره های آموزشی کوتاه مدت، انجام تحقیقات متعدد و انتشار کتب و گزارشهای گوناگون اشاره کرد. کتاب حاضر جلد اول از مجموعه این تلاشهاست. این کتاب در برگزیده ۱۵ مقاله (فصل) تنظیمی توسط محققان و صاحب نظران حوزه تجارت بین الملل و سازمان جهانی تجارت بوده و بانک جهانی در سال ۲۰۰۴ اقدام به نشر آن نموده است.

قوانین اراضی کشاورزی در کشورهای غربی

:

:

:

:

:

اراضی کشاورزی بخش مهمی از سطح اراضی جهان را تشکیل می‌دهد و در بسیاری از کشورها بخش عمده‌ای از مساحت سرزمین به کاربریهای کشاورزی، جنگلداری و سایر کاربریهای روستایی اختصاص دارد. زمین زراعی منبع اساسی برای تولید محصولات گیاهی و در نتیجه، تأمین غذاست. علاوه بر این، زمین کشاورزی به دلیل فضای آزاد آن و کمک به محیط زیست طبیعی و حفاظت چشم اندازها و ارزشهای زیباشناختی آن، همواره گرامی داشته می‌شود. امروزه در بسیاری از کشورها زمینهای کشاورزی واقع در حومه شهرها به طور فزاینده‌ای در معرض فشار و تعرض حاصل از کاربریهای رقابتی است. به علاوه، فشارهای دیگری نیز از طریق توسعه شهرها، حمل و نقل، احداث تفرجگاه‌ها و غیره بر زمینهای کشاورزی اعمال می‌گردد.

یک زمین ممکن است مکانی مناسب برای کاربریهای مختلف باشد و به همین دلیل از جانب بخشهای مختلف مورد ادعا و تقاضا واقع شود؛ به عنوان مثال غالباً حاصلخیزترین اراضی زراعی، برای اموری نظیر توسعه شهری مناسب دانسته می‌شود. این کتاب می‌کوشد تنوع مورد نظر رویکردهای قانونی را نسبت به موضوعات متعدد و مرتبط با زمین زراعی بیان کند. در این کتاب قانون زمین زراعی به صورت گسترده تعریف شده است تا مورد استفاده همه‌جانبه قرار گیرد. بر این اساس، حداقل قانون زمین کشاورزی شامل قانون ومقررات مربوط به کاربری اراضی روستایی و بویژه قانون طراحی فیزیکی نواحی روستایی است. در این کتاب سایر برنامه‌های قانونی با هدف جلوگیری از تبدیل

اراضی کشاورزی به کاربریهای غیرکشاورزی نیز مورد بحث قرار گرفته است. کتاب حاضر مشتمل بر ۱۴ فصل است که با همکاری تعدادی از محققان و استادان برجسته کشورهای غربی اعم از اروپایی و غیراروپایی مانند نروژ، استرالیا، کانادا، بلژیک، امریکا، فرانسه، ایتالیا، انگلیس، نیوزیلند، آلمان و دانمارک تهیه و منتشر گردیده است. مؤسسه پژوهشها نیز با توجه به اهمیت موضوع و تنوع الگوها نسبت به ترجمه این کتاب اهتمام نمود تا بدینوسیله بتواند اطلاعات نسبتاً جامعی را در زمینه قوانین کاربری اراضی بخصوص در بخش کشاورزی کشورهای غربی در اختیار دانش پژوهان و دست اندرکاران مسائل ارضی و کشاورزی کشور قرار دهد.

اردلان دباغ

تحلیلی اقتصادی از تولید و صادرات

فرش منطقه بیرجند خراسان

:

:

:

:

:

:

فرش عمده‌ترین کالای صادراتی کشور پس از نفت است و گذشته از تأمین بخش بزرگی از درآمدهای ارزی کشور و تأمین اشتغال مستقیم و غیر مستقیم برای میلیون‌ها نفر ایرانی، به عنوان نماد هنر ایرانی به جهانیان معرفی گردیده است. کشور ما در زمینه کمیت و کیفیت فرش صادر شده در جهان مقام اول را دارد، ولی روند نزولی صادرات فرش دستباف از حدود دو میلیارد دلار در سال ۱۳۷۳ به حدود ۶۰۰ میلیون دلار در سالهای اخیر، حاکی از پدیدارشدن رقبای جدید در سطح جهان از یک سو و توجه ناکافی به مسائل و مشکلات خاص این صنعت از سوی دیگر است.

در ابعاد کلان موضوع، مطالعات و سیاست‌گذاریهای متعددی برای بهبود وضعیت فرش صورت گرفته، اما در ابعاد منطقه‌ای و استانی کمتر به طور جدی به این موضوع پرداخته شده است؛ بویژه آنکه در زمینه بررسی الگوی تهیه و تولید بهینه فرش و مقایسه آن با الگوی تولید فعلی و نیز الگوی تقاضای فرشهای صادراتی با الگوهای بهینه کمتر مطالعه‌ای صورت گرفته است. به طبع پیامد استفاده از الگوهای نامطلوب، استفاده غیربهینه از منابع هر منطقه و استمرار فقر و عدم پیشرفت در آن منطقه خواهد بود.

در این مطالعه صنعت فرش دستباف بیرجند بررسی گردیده و با استفاده از یک مدل برنامه‌ریزی، الگوی بهینه تولید و تفاوت آن با الگوی فعلی نشان داده شده است. سپس راهکارهای رفع محدودیتها و موانع موجود پیشنهاد گردیده است.

این کتاب برگرفته از نتایج یک طرح تحقیقاتی با همین عنوان است که در مؤسسه پژوهشهای بازرگانی توسط دکتر حسین پیراسته و همکاران ایشان اجرا گردیده است.

مدیریت ریسک در کشاورزی

:

:

:

:

:

:

این کتاب به بررسی نقش و ماهیت مدیریت ریسک در بخش کشاورزی می‌پردازد؛ دانشی که شاید دارای ریشه‌های فلسفی بوده باشد و این ریشه‌ها را بتوان در تفاسیر ذهنی احتمال در گفته‌های دیوید هیوم در سال ۱۷۴۸ جستجو نمود. افرادی مانند هارداکر معتقدند تمام تصمیمات همراه با ریسک است و ریسک بعضی بیش از بقیه می‌باشد. یک تحلیل تصمیم که به ریسک توجه نکند بسیار ناقص است. در این باره ریسک موجود در بخش کشاورزی ناشی از منابع بیشمار تغییر یا نبود حتمیت می‌باشد که مدیریت این بخش را بدون توجه به آن ناممکن می‌سازد.

نظر به جوان بون علم اقتصاد کشاورزی و مدیریت مزرعه در ایران، توجه به اصول پایه‌ای موجود در مدیریت کشاورزی از جمله ریسک می‌تواند راهگشای راه برنامه ریزان باشد.

تنظیم: م. دشوارپسند